

၂၀၂၀-ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာ တရားစခန်း၊ (ယောဂီများအတွက် တရားမှတ်စု)

(ပခုက္ကူဦးကျင်ရွှေမှတ်စုမှ ထုတ်နှုတ်ဖော်ပြပါသည်။)

ပညတ်နှင့် ပရမတ်

၁။ တကယ်မရှိသော တရားသည် ပညတ် ၂။ တကယ် အရှိတရားသည် ပရမတ်
(တနည်း)

၁။ အပြောအမှန်သည် ပညတ် ၂။ သဘောအမှန်သည် ပရမတ်

ပညတ်ဟူသည်-

ပညာပေတီတိ ပညတ္တိ = သူတပါးကို သိစေတတ်လို့ ပညတ်။

လောက၌ တကယ်မရှိပဲ တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် နားလည်စေခြင်းငှာ နာမည်ပေးထားသော၊ ပြောဆိုနေကြသော စကားလုံးအားလုံးသည် ပညတ်ချည်းသာ။ ပညတ်သည် အထည်ခြိမ်၊ အတုံး အခဲ၊ အတို အရှည်၊ အကြီး အသေး ရှိ၏။ မြင်နိုင်ကောင်း၏။ ကိုင်တွယ်၍ ရ၏။

အရှိပညတ်နှင့် မရှိပညတ်

၁။ ရုပ်၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောကို ရူပ (ရုပ်)၊ နာမ်၏ သိတတ်ညွတ်တတ်သော သဘောကို နာမ(နာမ်)ဟု နာမည်ပေးထား၏။ ထိုနာမည်တို့၏ ဖောက်ပြန်မှုသဘောနှင့် သိတတ်သောသဘောသည် အဟုတ်ရှိနေသောကြောင့် ထိုပညတ်မျိုးကို **ဝိဇ္ဇာမာနပညတ်**ဟု ခေါ်၏။

၂။ ယောက်ျားမိန်းမ၊ ခေါင်းခါးခြေလက် စသော နာမည်များသည် တကယ်အရှိ မဟုတ်ပေ။ လောက၌ ခေါ်စရာရှိရုံ နာမည်တပ် သုံးစွဲရသောကြောင့် **အဝိဇ္ဇာမာနပညတ်**။

အသုံးများသော ပညတ်များ

- ၁။ နာမပညတ် - အမည်ဟူသမျှ
- ၂။ ဃနပညတ် - အတုံးအခဲ
- ၃။ သဏ္ဍာနပညတ် - ပုံသဏ္ဍာန်
- ၄။ သမူဟပညတ် - အစုအပေါင်း

ပရမတ်ဟူသည်-

မြတ်သော၊ မဖောက်ပြန်သော၊ အထင်အရှားရှိသော အနက်သဘောကို ပရမတ္ထ-ဟု ခေါ်သည်။ အနက် သဘော တရားကိုယ်အားဖြင့် တကယ်ရှိ၊ အဟုတ်ရှိသောတရား ဖြစ်သည်။

ပရမတ်ဟူသည် အကောင် အထည်, အလုံး အရပ်, အတို အရှည်, အကြီး အသေး, အပေါ် အလေး- ဟူ၍ မရှိ။ သူ့သဘောသက်သက်မျှ (သဘာဝ တရားသက်သက်မျှ) သာ ရှိပေသည်။ ပရမတ်သဘောကို ပကတိမျက်စိ ဖြင့်လည်း မြင်ကောင်းသောအရာ မဟုတ်။ ဉာဏ်မျက်စိဖြင့် ကြည့်မှသာလျှင် သိမြင်နိုင်သည်။

(ပရမော ဥတ္တမော အဝိပရိတော သန္တော သံဝိဇ္ဇမာနော အတ္ထောတိ ပရမတ္ထော)

ပရမတ္ထတရား ၄-ပါး

စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်။

တနည်း-

= ရုပ်ပရမတ်၊ နာမ်ပရမတ်

= ရုပ် ၂၈-ပါးသည် ရုပ်ပရမတ်၊ (ရုပ် ၂၈-ပါးတို့တွင် အဋ္ဌကလာပရုပ် (၈)ပါးသာ အဓိကကျသည်။)

= စိတ် ၈၉-ပါး, စေတသိက် ၅၂-ပါးသည် နာမ် ပရမတ်။

(တနည်း)

၁။ ပညတ်သည် ပြောင်းလဲတတ်၏။ ၂။ ပရမတ်သည် မပြောင်းလဲတတ်။

(ဥပမာ) သစ်ပင်မှ- သစ်တုံး - တိုင် - ပျဉ် - စားပွဲ - ထင်းချောင်း စသည် အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲတတ်၏။

သို့သော် သစ်သား၌ရှိသော မာကျောသော ပထဝီဓာတ်သည်ကား ပြောင်းလဲမသွားပေ။ ရှိမြဲ ရှိလျက်ပင်။

ဓာတ်ကြီးလေးပါး၊ (မဟာဘုတ်လေးပါး)

၁။ ပထဝီဓာတ် = မာသောသဘော, ပျော့သောသဘော ရှိ၏။

၂။ အာပေါဓာတ် = ဖွဲ့စည်းသောသဘော, ယိုစီးသောသဘော ရှိ၏။

၃။ တေဇောဓာတ်= ပူသောသဘော, အေးသောသဘော ရှိ၏။

၄။ ဝါယောဓာတ် = ထောက်ကန်သောသဘော, လှုပ်ရှားသောသဘော ရှိ၏။

၁။ ပထဝီဓာတ်

မြေကြီးနှင့်တူသော ဗိုရာတည်ရာသည်ပင် ဓာတ်မည်၏။ ဗိုရာတည်ရာသည်ပင်လျှင် ပထဝီဓာတ်တည်း။ ၎င်းသည် အားကောင်းလျှင် မာ၍, အားနည်းလျှင် ပျော့၏။ ၎င်းကို အဆင့်ဆင့် နှိုင်းဆ၍ သိနိုင်၏။ ထိုမာခြင်း သဘောသည်ကား မပြောင်းလဲတတ်။

ဥပမာ- လက်နှိပ်မီးကို ကိုင်ကြည့်လို့ ဉာဏ်၌ မာသည့်ဘော သက်သက်မျှကို တွေ့လျှင် ပထဝီ၏ ပရမတ်ပင်။ ၎င်းမာသဘောသည် ပုံစံအမျိုးမျိုး ပြောင်းသွားသော်လည်း မပျောက်။ ပညတ်ပုံသဏ္ဍာန် ပျောက်သော်လည်း မာသဘောမှာ အမြဲရှိနေ၏။

၂။ အာပေါဓာတ်

အာပေါဓာတ်သည် ရုပ်ကလာပ်မှုန်များကို ဖွဲ့စည်းပေးတတ်သော သဘောရှိ၏။ ဖွဲ့စည်းသဘော လွန်လာလျှင် ယိုစီးလာ၏။ သို့သော် အာပေါဓာတ်သည် သိမ်မွေ့သော သုခုမရုပ်ဖြစ်သောကြောင့် ထိတွေ့စမ်းသပ်၍ကား မရ။

၃။ တေဇောဓာတ်

တေဇောဓာတ်သည် "ရင့်-ကျက်"ခြင်း သဘောရှိ၏။ ဥတုကြောင့် သူ့သဘောနှင့်သူ ရင့်နေတာကို "ရင့်"သည် ဟု ခေါ်သည်။ လူများက ချက်ပြုတ်ခြင်းကြောင့် ကျက်လာသည်ကို "ကျက်"သည်ဟု ခေါ်သည်။

တေဇောသည်-

၁။ ဥဏှတေဇော = ပူသဘော၊ (ပူ၍ ရင့်ကျက်ခြင်း)

၂။ သီတတေဇော = အေးသဘော၊ (အေး၍ ရင့်ကျက်ခြင်း)ဟု ၂-မျိုးရှိ၏။

ပူ၍ ရင့်ကျက်ခြင်း၌ ရွံ့အုတ်ခဲကို အခြောက်လှမ်း၊ မီးဖုတ်လိုက်လျှင် နီပြီး မာကျောလာ၏။ တဖြေးဖြေး ရင့်မာလာသည်ကို ပကတိမျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်။ ပူ၍ ရင့်ကျက်သည်ဆိုရာ၌ ပူတာသည် ပရမတ်တေဇောမဟုတ်၊ ရင့်ကျက်စေသော သဘောတည်းဟူသော ပရမတ်တေဇော၏ အကြောင်းပရိယာယ်သာ ဖြစ်၏။ ရင့်ကျက်လာသော အရောင်အသွေး အနေအထားကို ကြည့်ရ မြင်ရသဖြင့်သာ ပရမတ်တေဇော ထင်ရှားရှိကြောင်း ဉာဏ်မှာ မြင်နိုင်၏။

ရေခဲဖြင့်အုပ်ထားသော အသားများ ရင့်ကျက်မာလာပုံ၊ မြစ်ချောင်းတွင်း၌ ရှိသော အင်းကြင်းသစ်တုံးများ ကျောက်ဖြစ်လာပုံကို ကြည့်သောအားဖြင့် အအေးတေဇောဓာတ်ကြောင့် ရင့်ကျက်လာပုံ ထင်ရှား၏။

၄။ ဝါယောဓာတ်

ဝါယောဓာတ်သည် ထောက်ကန်ပုံ၊ လှုပ်ရှားပုံ အမျိုးမျိုး ရှိ၏။ စိတ္တဝါယောသည် သက်ရှိသတ္တဝါများမှာ သာ ရှိ၏။ ဥတုဝါယောသည် သက်ရှိ၊ သက်မဲ့ နှစ်မျိုးလုံးမှာ ရှိ၏။

သက်ရှိသတ္တဝါများ စိတ္တဝါယော ထောက်ကန်ပုံမှာ လမ်းလျှောက်သည့်ခါ၊ ထိုင်သည့်အခါတို့၌ မတ်မတ် ထောင်နေခြင်းသည် စိတ္တဝါယော ဓာတ်ကြောင့်ပင်။ လေးလံသော ပစ္စည်းများကို ထမ်းသောအခါ စိတ္တဝါယော

ဓာတ်၏ ထောက်ကန်မှုပင်။ လေဖြတ်နေသူများ၌ ဥတုဇဝါယောဓာတ်က အားနည်း၍ မထောက်ကန်နိုင်၍ မထနိုင်၊ မလှုပ်ရှားနိုင်။

သက်မဲ့ ဥတုဇဝါယော ထောက်ပံ့ပုံမှာ မော်တော်ကားဘီးများ လေထိုးထားသဖြင့် ဘီးပြားမသွားဘဲ ကားအလေးချိန်ဝန်ကို ထောက်ကန်ပေးထားသည်ကို ကြည့်သောအားဖြင့် ထင်ရှား၏။

ဥပါဒါရုပ်လေးပါး (မဟာဘုတ်ကို မှီ၍ဖြစ်သောရုပ်)

၁။ ဝဏ္ဏရုပ် = အဆင်းရုပ်

၂။ ဂန္ဓရုပ် = အနံ့ရုပ်

၃။ ရသရုပ် = အရသာရုပ်

၄။ ဩဇာရုပ် = အဆီဓာတ်

၁။ ဝဏ္ဏရုပ်

"အဆင်း"ကို ဝဏ္ဏရုပ်ဟု ခေါ်၏။ မျက်စိဖြင့် မြင်ကောင်းသော၊ မြင်ရသော သဘောတရားသည် "ဝဏ္ဏဓာတ်" ဖြစ်၏။ လူများက ဝဏ္ဏဓာတ်မှ ခွဲထွက်လာသော ပရိယာယ်အားဖြင့် များလှသော အနီ၊ အပြာ စသော အရောင်မျိုးစုံကို "အဆင်း"ဟု ခေါ်နေကြ၏။ ဤကဲ့သို့ မြင်ခြင်းသည် အရောင်ပေါ် တင်နေ၍ ပရမတ်ဝဏ္ဏဓာတ်သို့ မရောက်ပေ။ ပညတ်ကိုခွါ၍ ပရမတ်ဝဏ္ဏဓာတ် အစစ်ကို မြင်အောင် ကြည့်ရမည်။

ဥပမာ- နှင်းဆီပန်းတစ်ပွင့်တွင် အခြားပန်းများနှင့် မမှားအောင် သူ၏ အမျိုးအစား နာမည် ရှိနေ၏။ (နာမပညတ် တစ်ချက်ဖုံး)။ သူ၏ ပုံသဏ္ဍာန်ဖြင့် မှတ်၍ နှင်းဆီပန်းခေါ်သဖြင့် သဏ္ဍာန်ပညတ် တစ်ချက် ဖုံးပြန်၏။ အနီရောင်အသွေးကို ကြည့်၍ အရောင်ပညတ် တစ်ချက်ဖုံးပြန်၏။

၎င်းပညတ် အဆင့်ဆင့်ဖုံးထားခြင်းကို ခွာကြည့်ရမည်။ ၎င်းနှင်းဆီပန်းကို ချေလိုက်လျှင် နှင်းဆီပန်းပျောက်သွား၍ ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ် ကွာသွား၏။ အရောင်လည်း ပျောက်သွား၍ အရောင် ပညတ် ကွာပြန်၏။ မည်သည့်နှင်းဆီမျိုးဟု မပြောနိုင်သဖြင့် နာမည်ပညတ် ကွာပြန်၏။

ပြဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း နှင်းဆီပန်းကို ချေလိုက်၍ မမြင်ရသော်လည်း ကြေမွနေသော ပစ္စည်းကို တော့ မြင်နေရ၏။ နှင်းဆီပန်းက မရှိသောပညတ်မို့ ပျောက်သွားသော်လည်း အမြင်ဓာတ်ကရှိသော ပရမတ် ဝဏ္ဏဓာတ်ကတော့ မပျောက်ပေ။ ဝဏ္ဏဓာတ်အဆင်းသည် အရောင်အသွေးမဟုတ်။ အမြင် သဘော သက်သက်သာ ဖြစ်သည်။

၂။ ဂန္ဓရုပ်

အနံ့ရုပ်ကို "ဂန္ဓ"ဟု ခေါ်၏။ သနပ်ခါးတုံး၊ နံ့သာတုံးသည် အနံ့ရုပ်မဟုတ်။ ၎င်းတွင် အနံ့သက် သက် သည်သာ ဂန္ဓရုပ်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သနပ်ခါးတုံးကို အမှုန့်ကြိတ်သော်လည်း အနံ့ရုပ်က မပျောက် ပေ။ အရည်ဖျော်သော်လည်း ပရမတ်အနံ့ရုပ်ကား မပျောက်ပေ။ ပညတ်ဖြစ်သော သနပ်ခါးတုံးသာ အတုံးဘဝမှ အမှုန့်ဘဝ၊ ၎င်းမှ အရေဘဝသို့ အဆင့်ဆင့် ပြောင်းသွားပေသည်။

၃။ ရသာရုပ်

အရသာကို "ရသာဓာတ်"ဟု ခေါ်၏။ ရသာခြောက်မျိုးသည် ရသာဓာတ် မဟုတ်သေးပေ။ ၎င်းတို့ကို ရသာဓာတ် ဟု ဆိုခဲ့လျှင် ပညတ်ပေါ်တင်နေမည်။ အမှန်အားဖြင့် ၎င်းတို့သည် ပရမတ် ရသာဓာတ်၏ ပရိယာယ် မျှသာ ဖြစ်၏။ အမှန်မှာ လျှာအကြည်မှာ တွေ့ကောင်းသော၊ တွေ့နိုင်သော၊ တွေ့ရသော အတွေ့သဘောကလေး သက်သက် သည်သာလျှင် "ရသာဓာတ်" မည်၏။

မန်ကျည်းသီးကို လျှာနှင့်တို့ကြည့်လျှင် ချည်၏။ မန်ကျည်းသီးကို ထောင်းလိုက်လျှင် ပျောက်သွား၏။ အချည်ဓာတ်ကား မပျောက်။ ၎င်းကို အရည်ဖျော်လိုက်လျှင် မန်ကျည်းသီးထောင်းကား ပညတ်မို့ ပျောက်သွား၏။ အချည်ဓာတ်ကား ရှိလျက်ပင်။ မန်ကျည်းသီးကား ပညတ်မို့ ပျောက်သွားသော်လည်း လျှာမှာတွေ့ကောင်းသော အရသာဓာတ်ကား ထင်ရှားရှိလျက်ပင်။ သို့သော် ကိုင်၍၊ ယူ၍ကား မရပေ။ ဉာဏ်ဖြင့်သာ မြင်နိုင်၏။

၄။ သြဇာဓာတ်

"အဆီဓာတ်"ကို သြဇာဟု ခေါ်၏။ အမှန်မှာ အဆီဓာတ်သည်ပင် သုံးလို လွယ်ရုံသာ ခေါ်ခြင်းဖြစ်၏။ အဆီကို သြဇာဓာတ်ဟု ယူလျှင် ပရမတ်ပေါ်သို့ တည့်တည့်မရောက်နိုင်။ အမှန်မှာ သတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓကမ္မဇရုပ် မပျက်စီးစေပဲ ရုပ်ကို အသစ်အသစ်ဖြစ်စေအောင် ထောက်ပံ့ပေးတတ်သော သဘောသည်သာ သြဇာဓာတ် အစစ်ဖြစ်၏။

ဤနေရာ၌ အာဟာရနှင့် သြဇာဓာတ်ကို ခွဲခြားသိဖို့ လို၏။ အာဟာရခေါ်သော ထမင်းကား အလုပ် အလွေး စားလို့ရသည်။ ၎င်းစားသော အာဟာရထဲတွင်သာ သြဇာဓာတ်က ပါလေ၏။ ၎င်းသြဇာဓာတ်က သတ္တဝါတို့ကို အသက်ရှည်ကာ တည်နေစေ၏။

၎င်းအပြင် လူတို့သိကြသော Fat ကို "အဆီဓာတ်"ဟု ခေါ်မဟုတ်။ ဆီဦး၊ ထောပတ်၊ ဝက်သား စသည် တို့ကိုလည်း အဆီသြဇာဟု ခေါ်သည်မဟုတ်ပေ။ ၎င်းတို့သည် အာဟာရသာ ဖြစ်၏။ ၎င်း၌ပါသော သတ္တဝါတို့ကို အသက်ရှည်စေတတ်သော အဆီဓာတ်သည်သာ သြဇာဓာတ်မည်၏။

ထို့ကြောင့်ပင် အဆီမရှိသော ပြောင်းရိုးခြောက်, မြက်ခြောက်တို့၌ ပါသော သြဇာဓာတ်ကြောင့် ၎င်းတို့ကို စား၍ နွားများ အသက်ရှည်နေကြ၏။ ရွံ့ညွှန်ကိုစား၍ တိများ အသက်ရှည်ကြ၏။ သစ်ဆွေးများကို စား၍ ခြများ အသက်ရှည်ကြ၏။ ၎င်းသြဇာဓာတ် အားကောင်းလျှင် သတ္တဝါများ အသက်ရှည်ကြ၏။

ဉာဏ်ဖြင့် စစ်ကြည့်ပါ-

သက်ရှိသက်မဲ့ အားလုံး အတုံးအခဲ ထင်ထားသောအရာကို ဉာဏ်ထောက်၍ စစ်ကြည့်လျှင် တို့ကြည့်, ထိကြည့်လျှင် မာခြင်းသဘော, ပျော့ခြင်းသဘော ပထဝီဓာတ်သာ အတွင်းအပြင် ပြည့်နေ၏။ ဓာတ်မှုန်များကို တစ်လုံးတစ်ခဲတည်းအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပေးထားသော အာပေါဓာတ်။ ပူမှု အေးမှုသဘောကြောင့် ငယ်ရာက ကြီးလာ အောင် ရင့်ကျက်စေတတ်သော တေဇောဓာတ်။ ထောက်ကန်, ရွေ့ရှား, လှုပ်ရှားသွားလာစေနိုင်သော ဝါယောဓာတ်။ မိမိကိုယ်ကို ဘယ်ကကြည့်ကြည့် မြင်ရသော ဝဏ္ဏဓာတ်။ ဘယ်နေရာ နမ်းကြည့်ကြည့်, နံတတ်သော သဘော ဂန္ဓဓာတ်။ မိမိအသွေးအသားကို သတ္တဝါများစားလျှင် အသက်ရှင်စေနိုင်သော သြဇာဓာတ်။ ဤဓာတ် ရှစ်ပါး အစုအဝေးမျှသာ အစစ်အမှန်အားဖြင့် ရှိကြလေကုန်၏။ အမြဲထာဝရ အသက်ရှင်၍ တည်နေသော အတ္တကောင်, ဇီဝကောင် ဟူ၍ကား မရှိပေ။

၎င်းရုပ်ဓာတ် ရှစ်ပါးထဲတွင် ငါဟူ၍ မရှိ။ ရုပ်ဓာတ်ရှစ်ပါးသည်လည်း ငါမဟုတ်။ ဓာတ်ရှစ်ပါး သက်သက် သာဖြစ်၏။ ဤသို့ ရှုဆင်ခြင်ကြည့်လျှင် အတ္တဆိတ်သုဉ်းကာ သက္ကာယဒိဋ္ဌိပျောက်ပြီး အနတ္တပေါက်တော့၏။

+++++

အာကာသပရိစ္ဆေဒရုပ်

အာကာသပရိစ္ဆေဒရုပ် အကြောင်းကို သိရှိရန် ရှေးဦးစွာ ကလာပ-ဟူသော ကလာပအကြောင်းကို ရှေးဦးစွာ လေ့လာရမည်။ ကလာပ-(ကလာပ)ဟူသည် ပေါင်းစည်းသော အဓိပ္ပါယ်ကို ဆိုလိုသည်။ ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော စသော ရုပ်ဓာတ်တို့ကို ပေါင်းစည်းခြင်းပင်တည်း။

ထို့ကြောင့် ရုပ်ပေါင်းစည်းရာ၌ (ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော, ဝဏ္ဏ, ဂန္ဓ, ရသ, သြဇာ)ဟူသော **အဝိနိဗ္ဗာဂရုပ်** ရှစ်ပါးကို အခြားမည်သည့် ရုပ်နှင့်မျှ ရောယှက်ခြင်း မရှိသေးဘဲ စင်ကြယ်စွာ ပေါင်းစည်းထား သောကြောင့် သုဒ္ဓဋ္ဌကလာပဟုလည်း ခေါ်၏။ ၎င်းကို စက္ခုစသော ရုပ်တို့ကို တစ်ပါးချင်းပေါင်းထည့်၍ "နဝက-ကလာပ= ရုပ်ကိုးပါးအပေါင်း၊ ဒသက ကလာပ=ရုပ်ဆယ်ပါးအပေါင်း"ဟု ပိုင်းခြားသတ်မှတ်၍ ခေါ်ဆို၏။ ၎င်းအစု တစ်ခုကို ကလာပတစ်စည်းဟုလည်း ခေါ်၏။ အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့် အဝိနိဗ္ဗာဂရုပ်ရှစ်ပါး ပေါင်းစည်းခြင်း

မရှိလျှင် ကလာပ်ဖွဲ့စည်း၍ မရနိုင်။ ထို့ကြောင့် ငယ်စုအဆုံး အနုမြူတစ်မှုန်မျှကိုပင် ကလာပ်စည်းတစ်ခုဟု ခေါ်၏။

ဥပမာ- သဲလုံးများစွာ စုပုံထားသော သဲပုံကိုကြည့်လျှင် သဲတစ်လုံးလျှင် ရုပ်ဓာတ်ရှစ်ပါးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထား သောကြောင့် ကလာပ်စည်းတစ်ခုဟု ခေါ်၏။ သဲတစ်လုံးခေါ်သည်နှင့် 'ကလာပ်တုံး, ကလာပ်ခဲ' ခေါ်သည်မှာ အတူတူပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သဲတစ်လုံးစီ၌ ပေါင်းစည်းထားသော ရုပ်ဓာတ်ရှစ်ပါးသည် အခြားသဲတစ်လုံးရှိ ရုပ်ဓာတ်ရှစ်ပါးနှင့် မရောက်မယှက် သပ်သပ်စီ တည်နေပုံကို သေချာ ကြည့်ရမည်။ ထို့ကြောင့် သဲတစ်လုံးစီ ပိုင်းခြား၍ ပြနိုင်ပေသည်။ သဲလုံးများကို တစ်လုံးခြင်းစီ ခွဲခြား၍ ပြနိုင်အောင် ပိုင်းခြားထားခြင်းသဘောသည်ပင် လျှင် "ရူပပရိစ္ဆေဒ = ရုပ်ကို ပိုင်းခြားထားခြင်း"ဟု ခေါ်၏။

ကလာပ်စည်း တစ်ခုနှင့်တစ်ခု (ဝါ) သဲတစ်လုံးနှင့် တစ်လုံး မရောယှက်ဘဲ ပိုင်းခြားထားသော အကြား သည် "အာကာသ"ဟု ခေါ်၏။ ရုပ်ကိုပိုင်းခြားခြင်းသဘော ရှိမှသာလျှင် ကလာပ်တစ်စည်းနှင့် တစ်စည်း မပေါင်း မစည်းပဲ သက်သက်ခြားနားသော "အကြား"ခေါ်သည့် "အာကာသ" ရှိနိုင်သည်။ ၎င်းအာကာသခေါ် အကြားရုပ် သည် ကလာပ်စည်း တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မရောနှောအောင် ပိုင်းခြားထားသော ဟာလာဟင်းလင်းဖြစ်သော အကြား ကိုပင် ခေါ်သည်။ အတုံးအခဲ အစုအပေါင်းဟု ထင်မှတ်မှု ဃနပညတ် ကွာကျစေရန် ပရိစ္ဆေဒရုပ်ကို လေ့လာ ရမည်။

အာကာသဓာတ် မြင်လွယ်အောင် မြူလေးမျိုး

- ၁။ ရထမြူ - လှည်း, မြင်းရထား သွားသောအခါ ထသောမြူ၊
- ၂။ တဇ္ဇာရီမြူ - ထရံပေါက်မှ နောက်ပြောက်ထိုးသော အလင်းရောင်တန်းတွင် မြင်ရသောမြူ၊
- ၃။ အဏုမြူ - ပကတိမျက်စိဖြင့် မမြင်ရသောမြူ၊
- ၄။ ပရမာဏုမြူ - ပကတိမျက်စိဖြင့် ပို၍ မမြင်နိုင်သော မြူ၊

မြူလေးမျိုး ပမာဏ

- ရထမြူတစ်လုံးကို ၃၆-စိတ် စိတ်လျှင် တစ်စိတ်စာမျှသည် တဇ္ဇာရီမြူ။
- တဇ္ဇာရီမြူ ၃၆-စိတ် စိတ်လျှင် တစ်စိတ်စာမျှသည် အဏုမြူ။
- အဏုမြူ ၃၆-စိတ် စိတ်လျှင် တစ်စိတ်စာမျှသည် ပရမာဏုမြူ။

ဤသို့ မြူလေးမျိုး အဆင့်ဆင့်ပြရာ၌ ပရမာဏုမြူသို့ ရောက်လျှင် ဘာမျှ သဏ္ဍာန်မရှိတော့ပဲ သဘောသက်သက် မျှသာ ရှိပေသည်။ ဤသို့ မြူကလေးများမှ အဆင့်ဆင့် ကြီးထွားလာခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်းအတုံးအခဲ ပျောက်အောင် အာကာသဓာတ် ဖောက်ထွင်းပြရမည်။ **"အာကာသပေါက်မှ ဃနပျောက်မည်။ ဃနပျောက်မှ သဘာဝဆိုက်မည်"**

အာကာသမြင်လျှင် တောင်ကြီးကိုပင် ဟင်းလင်းပြင်ကြီး မြင်ရတော့၏။ မှန်၏။ နေ့ခင်း နေပူစဉ်က ၎င်း ကျောက်တောင်၌ အပူဓာတ်များ ဝင်နေခြင်းကြောင့် ညဉ့်အခါ အေးချိန်တွင် အခိုးအငွေ့များ ထွက်လာ၏။ ဤသည်မှာ အာကာသဓာတ် ရှိကြောင်း ထင်ရှား၏။

ကေသရာဇာ ခြင်္သေ့မင်း၏ အဆီကို ကြေးခွက်တွင်ထည့်လျှင် အဆီကလောင်စည်းက သိမ့်မွေ့သော ကြောင့် စိမ့်ကျလာသည်ဟု ဆို၏။ ဤသည်လည်း အာကာသဓာတ်ရှိကြောင်း ထင်ရှား၏။ လူများလည်း ရေနွေးပူပူ သောက်လျှင် ချွေးများဖြစ်ပြီး ပြန်ထွက်လာ၏။ လေတိုက်လျှင် အအေးမိတတ်သည် ထောက်သဖြင့် မိမိခန္ဓာကိုယ်၌ အာကာသဓာတ်များရှိကြောင်း ထင်ရှားလှပေသည်။

ဤသို့ ဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ကြည့်လျှင် ခိုင်မာသော အတုံးအခဲ ပုံသဏ္ဍာန် ဘာမျှမရှိတော့ပဲ ယနဆိတ်သုဉ်း ကာ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ် အမြင်မှန်ရပြီး အနတ္တပေါက်လေတော့၏။ လောကဓာတ်တစ်ခုလုံးရှိ သက်ရှိသက်မဲ့ ဟူသမျှ သည် ရုပ်ဓာတ်ရုပ်ပါးနှင့် အာကာသ ပရိစ္ဆေဒရုပ်သာ ထင်ရှားရှိ၏။

ကလောင်စည်းများ

စက္ခုဒသက	စက္ခုပသာဒ(၁)	အဝိနိဗ္ဗောဂရုပ် ၈-ပါး	ဇီဝိတရုပ်(၁)
သောတဒသက	သောတပသာဒ	။	။
ဃာနဒသက	ဃာနပသာဒ	။	။
ဇိဝါဒသက	ဇိဝါပသာဒ	။	။
ကာယဒသက	ကာယပသာဒ	။	။

စက္ခုဒသက (စက္ခုဖြင့် မှတ်သားအပ်သော ရုပ်ဆယ်ပါးအပေါင်း)

စက္ခုပသာဒ	ပထဝီ	အာပေါ	တေဇော	ဝါယော
ဝဏ္ဏ	ဂန္ဓ	ရသ	ဩဇာ	ဇီဝိတ

ကလောင်စည်းများကြား၌ အာကာသဓာတ်ခြားနေပုံ

စက္ခုဒသက	သောတဒသက	ဃာနဒသက
ဇိဝါဒသက	ကာယဒသက	ဣတ္ထိဘာဝဒသက
ပုရိသဘာဝဒသက	ဝတ္ထုဒသက(ဟဒယဝတ္ထု)	ဇီဝိတနဝက(၈+၁)

ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးအကြောင်း

ဥပါဒါနိဟူသည်။ ။ မြွေသည် ဖားဖမ်းသောအခါ၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ မလွှတ်ပဲ ဖမ်းယူထားသကဲ့သို့၊ မိမိဆိုင်ရာ အာရုံ၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ ယူတတ်သော (စွဲလမ်းတတ်သော) တရားကို ဥပါဒါနိဟု ခေါ်၏။

ဥပါဒါနိတရားကိုယ်။ ။ တဏှာနှင့် ဒိဋ္ဌိ ၂-ပါးသည် ဥပါဒါနိမည်၏။

ခန္ဓာဟူသည်။ ။ ခန္ဓာဟူသည် အဖို့အစုဟု အဓိပ္ပါယ်ရှိ၏။ အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်, အတွင်း, အပြင်, အကြမ်း, အနု, အယုတ်, အမြတ်, အဝေး, အနီး၊ ဤ ၁၁-မျိုးဖြင့် ခွဲခြားလိုရကောင်းသော အရာကို **ခန္ဓာ** ဟု ခေါ်၏။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ။ ။ တဏှာဒိဋ္ဌိတရားတို့ဖြင့် စွဲလမ်းနိုင်သော လောကီ စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်တရားများကို **ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ** ဟု ခေါ်သည်။

ဥပါဒါနိမစွဲနိုင်သော ခန္ဓာ။ ။ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲလမ်းနိုင်သော မဂ်လေးပါး ဖိုလ်လေးပါးတွင် ပါဝင်သော ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ် ၄-ပါးကိုတော့ ရိုးရိုးခန္ဓာဟုသာ ခေါ်၏။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟု မခေါ်ရ။

(ဆောင်) ထင်လွဲ-သာယာ၊ စွဲလမ်းတာ၊ နှစ်ဖြာ ဥပါဒါနိ။
ငါ, ငါ့ဥစ္စာ၊ စွဲနိုင်တာ၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓိ။
ရုပ် ဝေ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာ ဤငါးတန်။ (မဟာစည် ဆရာတော်)

ဥပါဒါနိ ၄-ပါး

ကာမုပါဒါနိ။ ။ ကာမဂုဏ်၌ အလွန်စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါနိ။ (လောဘ)

ဒိဋ္ဌုပါဒါနိ။ ။ သီလဗ္ဗတုပါဒါနိနှင့် အတ္တဝါဒုပါဒါနိမှတစ်ပါး ကျန်ဒိဋ္ဌိအားလုံး။

သီလဗ္ဗတုပါဒါနိ။ ။ နွားခွေးစသည်တို့၏ အကျင့်ဆိုးကိုပင် ကိလေသာမှ စင်ကြယ်ကြောင်း၊ သံသရာမှ လွတ်မြောက်ကြောင်းဟု မှားမှားယွင်းယွင်း စွဲလမ်းနေသော ဥပါဒါနိ။

အတ္တဝါဒုပါဒါနိ။ ။ အတ္တရှိသည်ဟူ၍ ပြောဆိုကာ စွဲလမ်းနေသော ဥပါဒါနိ။

အတ္တဒိဋ္ဌိမူလိကာ ဟိ သဗ္ဗာ ဒိဋ္ဌိယော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၆။)

ပစ္စုပ္ပန် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ကို ရှုမှတ်ပုံ

မြင်ဆဲခဏ၌= မျက်စိနှင့် အဆင်းက - ရူပက္ခန္ဓာ

မြင်သိတာက - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ

မြင်လို့ ကောင်းတာ, မကောင်းတာက - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ

မြင်ရတဲ့အဆင်းကို မှတ်သားတာက - သညာက္ခန္ဓာ
မြင်မှုဖြစ်အောင် နှလုံးသွင်းစူးစိုက်တာက - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ

ကြားဆဲခဏ၌= နားနှင့် အသံက - ရူပက္ခန္ဓာ
ကြားသိတာက - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ
ကြားလို့ ကောင်းတာ, မကောင်းတာက - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ
ကြားရတဲ့အသံကို မှတ်သားတာက - သညာက္ခန္ဓာ
ကြားမှုဖြစ်အောင် နှလုံးသွင်းစူးစိုက်တာက - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ

နံဆဲခဏ၌= နှာခေါင်းနှင့် အနံ့က - ရူပက္ခန္ဓာ
နံသိတာက - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ
နံလို့ ကောင်းတာ, မကောင်းတာက - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ
နံရတဲ့အနံ့ကို မှတ်သားတာက - သညာက္ခန္ဓာ
နံမှုဖြစ်အောင် နှလုံးသွင်းစူးစိုက်တာက - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ

စားဆဲခဏ၌= လျှာနှင့် အရသာက - ရူပက္ခန္ဓာ
စားသိတာက - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ
စားလို့ ကောင်းတာ, မကောင်းတာက - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ
စားရတဲ့အရသာကို မှတ်သားတာက - သညာက္ခန္ဓာ
စားမှုဖြစ်အောင် နှလုံးသွင်းစူးစိုက်တာက - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ

တွေ့ဆဲခဏ၌= ကိုယ်နှင့် အတွေ့အထိက - ရူပက္ခန္ဓာ
ထိသိတာက - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ
ထိလို့ ကောင်းတာ, မကောင်းတာက - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ
ထိရတဲ့အာရုံကို မှတ်သားတာက - သညာက္ခန္ဓာ
တွေ့ထိမှုဖြစ်အောင် နှလုံးသွင်းစူးစိုက်တာက - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ

လွတ်အောင်ပြေးထား အသင်လူသား...

(အာသိဝိသောပမသုတ်၊ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်)

စဉ်	ဥပမာ	ဥပမေယျ
၁	အပြစ်ရှိလူသား	ယောဂီ
၂	မြွေကြီးလေးကောင်	ဓာတ်ကြီးလေးပါး
၃	ရန်သူငါးယောက်	ခန္ဓာငါးပါး
၄	အတွင်းရန်သူ	နန္ဒိရာဂ
၅	ရွာပျက်ထဲက အိမ်(၆)လုံး	ဒွါရ ၆-ပါး
၆	ဓားမြ (၆)ယောက်	အာရုံ ၆-ပါး
၇	မြစ်ကြီး	ဩဇာ ၄-ပါး
၈	ဒီဘက်ကမ်း	သက္ကာယ (ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး)
၉	သစ်ဖေါင်	မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး
၁၀	လက်ခြေဖြင့်လှော်	အားထုတ်မှု လုံ့လဝီရိယ
၁၁	ဟိုဘက်ကမ်း	ခေမဟုခေါ်သော ဘေးကင်းရာနိဗ္ဗာန်
၁၂	လွတ်မြောက်သွားသူ ဗြဟ္မဏ	ရဟန္တာ (ဗြဟ္မဏ)
၁၃	လမ်းညွှန်ပြသူ	မြတ်စွာဘုရား

အဘယ်အကျိုး ရှိသနည်း?

(ကိမတ္တိယသုတ်၊ ဧကောဒသကနိပါတ်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်)

အခါတပါး မြတ်စွာဘုရားသည် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် ရှင်အာနန္ဒာမထေရ်က မြတ်စွာဘုရားကို ဤသို့ လျှောက်ထားမေးမြန်းခဲ့၏။

- အာနန္ဒာ။ ။ မြတ်စွာဘုရား... အပြစ်မရှိသော သီလတို့သည် အဘယ်အကျိုး ရှိပါသလဲဘုရား?။
- မြတ်စွာဘုရား။ ။ အာနန္ဒာ... အပြစ်မရှိသော သီလတို့သည် စိတ်နှလုံး ရွှင်လန်းစေခြင်းဟူသော **"အဝိပ္ပဋိသာရ"** အကျိုးရှိတယ်။ (၁)
- အာနန္ဒာ။ ။ စိတ်နှလုံးရွှင်လန်းခြင်းကား အဘယ်အကျိုး ရှိပါသလဲဘုရား?။
- မြတ်စွာဘုရား။ ။ စိတ်နှလုံးရွှင်လန်းခြင်းသည် ဝမ်းမြောက်ခြင်းဟူသော **"ပါမောဇ္ဇ"** အကျိုးရှိတယ်။ (၂)
- အာနန္ဒာ။ ။ ဝမ်းမြောက်ခြင်းကား အဘယ်အကျိုးရှိပါသလဲဘုရား?။
- မြတ်စွာဘုရား။ ။ ဝမ်းမြောက်မှုသည် နှစ်သက်ခြင်းဟူသော **"ပီတိ"** အကျိုးရှိတယ်။ (၃)
- အာနန္ဒာ။ ။ နှစ်သက်မှုပီတိကား အဘယ်အကျိုးရှိပါသလဲဘုရား?။
- မြတ်စွာဘုရား။ ။ နှစ်သက်မှုပီတိသည် ငြိမ်းချမ်းခြင်းဟူသော **"ပဿဒ္ဓိ"** အကျိုးရှိတယ်။ (၄)
- အာနန္ဒာ။ ။ ငြိမ်းချမ်းမှု ပဿဒ္ဓိကား အဘယ်အကျိုးရှိပါသလဲ ဘုရား?။
- မြတ်စွာဘုရား။ ။ ငြိမ်းချမ်းမှုသည် ချမ်းသာခြင်းဟူသော **"သုခ"** အကျိုးရှိတယ်။ (၅)
- အာနန္ဒာ။ ။ ချမ်းသာခြင်းကား အဘယ်အကျိုးရှိပါသလဲဘုရား?။
- မြတ်စွာဘုရား။ ။ ချမ်းသာခြင်းသည် တည်ကြည်မှုဟူသော **"သမာဓိ"** အကျိုးရှိတယ်။ (၆)
- အာနန္ဒာ။ ။ တည်ကြည်ခြင်းကား အဘယ်အကျိုးရှိပါသလဲ ဘုရား?။
- မြတ်စွာဘုရား။ ။ တည်ကြည်ခြင်းသည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်မှု **"ယထာဘူတ-ဉာဏဒဿန"** အကျိုးရှိတယ်။ (၇)
- အာနန္ဒာ။ ။ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်မှုကား အဘယ်အကျိုးရှိပါသလဲ ဘုရား?။
- မြတ်စွာဘုရား။ ။ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်ခြင်းသည် ရုပ်နာမ်တရားတို့၌ ငြီးငွေ့မှု **"နိဗ္ဗိဒါ"** အကျိုးရှိတယ်။ (၈)
- အာနန္ဒာ။ ။ ငြီးငွေ့ခြင်းကား အဘယ်အကျိုးရှိပါသလဲ ဘုရား?
- မြတ်စွာဘုရား။ ။ ငြီးငွေ့ခြင်းသည် အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် စွဲလန်းမှုကင်းခြင်းဟူသော **"ဝိရာဂ"** အကျိုးရှိတယ်။ (၉)
- အာနန္ဒာ။ ။ စွဲလန်းမှုကင်းခြင်းကား အဘယ်အကျိုးရှိပါသလဲ ဘုရား?
- မြတ်စွာဘုရား။ ။ စွဲလန်းမှုကင်းခြင်းသည် အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့် လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသော **"ဝိမုတ္တိ"** အကျိုးရှိတယ်။ (၁၀)
- အာနန္ဒာ။ ။ အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့် လွတ်မြောက်ခြင်းကား အဘယ်အကျိုးရှိပါသလဲဘုရား?
- မြတ်စွာဘုရား။ ။ အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့် လွတ်မြောက်ခြင်းသည် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် လွတ်မြောက်မှုကို သိမြင်ခြင်းဟူသော **"ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန"** အကျိုးရှိတယ်။
- ချစ်သား အာနန္ဒာ... ဤသို့လျှင် အပြစ်မရှိသော သီလတို့သည် အစဉ်အတိုင်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ကုန်၏။